

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ» (ПУЕТ)

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ІННОВАЦІЇ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

За редакцією В. В. Лісіци, В. І. Місюкевич, О. М. Михайленко

**Полтава
ПУЕТ
2020**

УДК 339.3(477)

Ф79

Рекомендовано до видання, розміщення в електронній бібліотеці та використання в освітньому процесі вченою радою Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», протокол № 11 від 25 листопада 2020 р.

Колектив авторів

Рецензенти:

Х. З. Махмудов, д. е. н., професор, завідувач кафедри підприємництва і права Полтавської державної аграрної академії;

І. П. Міщук, д. е. н., доцент, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та логістики Львівського торгово-економічного університету;

Ж. В. Дерій, д. е. н., професорка, завідувачка кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Чернігівська політехніка».

Формування системи внутрішньої торгівлі України: теорія, практика, інновації : колективна монографія / за ред. В. В. Лісци, В. І. Місюкевич, О. М. Михайленко. – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 232 с.

ISBN 978-966-184-385-0

У монографії досліджено проблеми розвитку внутрішньої торгівлі України, проаналізовано актуальні аспекти діяльності підприємств сфери внутрішньої торгівлі в реаліях поточної економічної ситуації. Розглянуто особливості функціонування мережевого ритейлу, зокрема в кооперативній торгівлі. Значну увагу приділено проблемам і перспективам розвитку електронної комерції в Україні та світі.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, фахівців-практиків і всіх, хто займається дослідженнями у сфері внутрішньої торгівлі.

УДК 339.3(477)

За зміст і достовірність інформації відповідальні автори.

© Колектив авторів, 2020

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі», 2020

ISBN 978-966-184-385-0

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. Напрями та пріоритети розвитку системи внутрішньої торгівлі України. Організаційно-економічні та управлінські аспекти розвитку підприємств сфери внутрішньої торгівлі.....	7
1.1. Внутрішня торгівля у системі підприємництва України: ретроспективний аналіз тенденцій розвитку (О. О. Кавун-Мошковська)	7
1.2. Макроекономічні індикатори розвитку економіки та тенденції трансформації малого і середнього підприємництва у сфері торгівлі (А. М. Овсієнко)	18
1.3. Становлення, сучасний стан та перспективи розвитку внутрішньої торгівлі органічними харчовими продуктами в Україні (А. С. Ткаченко).....	36
1.4. Бізнес-модель роздрібною компанії та її трансформація за сучасних умов (В. В. Лісіца, О. М. Михайленко, А. О. Брацун)	46
1.5. Антикризове управління підприємствами роздрібною торгівлі за умов пандемії COVID-19 (О. В. Боровиков)	60
Розділ 2. Роздрібні торговельні мережі: стратегії, економіка, управління	75
2.1. Зародження і розвиток мережевої торгівлі в Україні (І. В. Юрко)	75
2.2. Особливості розвитку роздрібних торговельних мереж у регіонах України (Н. І. Сарай, Н. Я. Сапотницька, Н. І. Кучерук).....	93
2.3. Конкурентоспроможність кооперативного ритейлу: торгівля споживчої кооперації як мережева структура (П. Ю. Балабан, М. П. Балабан, Ю. В. Іванов)	104

Розділ 3. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку електронної комерції в Україні та світі	117
3.1. Формування нової моделі електронної комерції в Україні (В. В. Апопій, О. І. Шалева)	117
3.2. Електронна комерція: сутність, функції та періодизація розвитку (О. В. Артюх-Пасюта, Я. О. Полтава)	139
3.3. Електронна комерція у глобальному цифровому просторі: нові виклики та напрями розвитку (В. І. Місюкевич, Н. В. Трушкіна, Ю. О. Шкригун)	150
3.4. Врахування демографічних і споживацьких поведінкових факторів при аналізі трендів розвитку світової електронної комерції (М. В. Макарова)	162
3.5. Пріоритети та бюджетно-податкові стимули розвитку цифрового підприємництва в Україні (Н. Б. Демчишак, Н. В. Паламар)	177
3.6. Інтернет-маркетинг – основа електронної комерції (Н. Р. Кордзая)	195
Розділ 4. Тенденції розвитку товарознавства за сучасних умов функціонування системи внутрішньої торгівлі України	207
4.1. Виявлення та аналіз критеріїв ідентифікації квітів (О. В. Калашник, С. Е. Мороз, О. Ю. Дмитренко, Ю. О. Басова)	207
Розділ 5. Проблеми підготовки фахівців для сфери внутрішньої торгівлі	220
5.1. Виклики та можливості сучасного ринку праці в умовах автоматизації виробництва і цифровізації економіки: футурологічний аспект (О. В. Манжура, К. М. Краус, Н. М. Краус)	220

РОЗДІЛ 4

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТОВАРОЗНАВСТВА ЗА СУЧАСНИХ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

4.1. Виявлення та аналіз критеріїв ідентифікації квітів

О. В. Калашник, к. т. н., доцентка (ПДАА, м. Полтава);
С. Е. Мороз, к. пед. н., доцентка (ПДАА, м. Полтава);
О. Ю. Дмитренко, магістерка (ПДАА, м. Полтава);
Ю. О. Басова, к. т. н., доцентка (ПУЕТ, м. Полтава)

Як відомо, ідентифікація продукції (товарів) – це діяльність зі встановлення відповідності конкретного товару взірцю (еталону), інформації товаросупровідних документів, нормативним і технічним вимогам, а також належності до групи однорідних товарів [292].

Ідентифікаційна діяльність здійснюється за визначеними критеріями. Завдання вибору критеріїв і проведення досліджень за ними полягає у визначенні й порівнянні властивостей (показників) дослідних об'єктів. Критерій ідентифікації – ознака конкретного товару, яка придатна для встановлення його відповідності (тотожності) зразку, інформації у товаросупровідних документах, вимогам нормативним, технічним, а також належності до групи однорідних товарів.

Серед переліку завдань для побудови моделей в системах ідентифікації початковими завданнями є визначення повного переліку ознак (параметрів), які характеризують об'єкт, та розробка чи використання наявної початкової класифікації об'єктів, для ідентифікації яких розробляється відповідна система.

Обрані ознаки (параметри), як критерії ідентифікації, повинні відповідати таким вимогам:

– типовість для конкретного виду, найменування однорідної групи продукції;

²⁹² Вилкова С. А. Экспертиза потребительских товаров / С. А. Вилкова. – Москва : Изд-во ТК «Дашков и К», 2007. – 252 с.

- об’єктивність і порівняння;
- перевірюваність;
- складність фальсифікації [293].

Виявлення ознак та їх аналіз для здійснення початкової класифікації та ідентифікації квітів було проведено на прикладі поширеної кімнатної рослини, відомої у квітникарстві під назвою узамбарська фіалка – сенполія (Saintpaulia). Обґрунтування вибору даного об’єкту пояснюється існуючою величезною кількістю сортів сенполій, які в свою чергу поділяються на групи [294].

Проаналізувавши інформаційні джерела, нами були обрані такі ознаки (параметри) ідентифікації [295, 296, 297].

Форма і габарити рослини. У розеткових сортів одна крона, стебло укорочене, жорстке листя утворює розетку. У трейлерів – безліч крон, стебло подовжене, гнучкіше, стелеться. Габарити сенполій такі:

- mM – мікромініатюрні (Microminiature) – діаметр розетки до 6 см;
- M – мініатюрні (Miniature) – діаметр розетки від 10 до 15 см;
- Sm – напівмініатюрні (Semiminiature) – діаметр розетки від 15 до 20 см;
- S – звичайні або стандартні (Standard) – діаметр розетки від 20 до 40 см;
- L – крупні (Large) – діаметр розетки від 40 до 60 см.

²⁹³ Дубініна А. А. Методи визначення фальсифікації товарів : підручник / А. А. Дубініна, І. Ф. Овчиннікова, С. О. Дубініна та ін. – Київ : «Видавничий дім «Професіонал», 2010. – 272 с.

²⁹⁴ Сенполія – класифікація типів і форм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fialka.tomsk.ru/14-materials/214-classifier>. – Назва з екрана.

²⁹⁵ Класифікація сенполій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.supersadovnik.ru/text/klassifikaciya-senpolij-1003612>. – Назва з екрана.

²⁹⁶ Сенполіи, класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dimetris.com.ua/wiki/>. – Назва з екрана.

²⁹⁷ Полная классификация видов и сортов Фиалок (Сенполией) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://flowersadvice.ru/komnatnye-rasteniya/dekorativnocvetushhie/fialkovidy-sorta-photo.html>. – Назва з екрана.

Також сенполії-трейлери мають не одну, а кілька точок росту, їх важко класифікувати за діаметром розетки. Тому прийнято розрізняти їх за розміром листової пластини:

- мікроміні трейлери – 0,6–1,2 см;
- міні трейлери – 1,2–2,5 см;
- напівміні трейлери – 2,5–3,8 см;
- стандартні трейлери – 3,8–5,0 см і більше [298].

Довжину квітконосу вважають нормальною такою, яка дозволяє квіткам розташуватися трохи вище за листя, а не лежати на листі, і не знаходитися високо над ними. Залежно від кута нахилу квітконосів по відношенню до горизонтальної площини розрізняють:

- міцні (висхідні) – 45–90°;
- прилягаючі (відхилені) – 0–45° квітконоси.

Обов'язково треба враховувати, що форма квітконосів значною мірою варіює залежно від умов вирощування, а також від віку розетки.

Тип квіток сортів сенполій розрізняють залежно від ступеню махровості або за кількістю пелюсток:

Таблиця 4.1.1 – Характеристика типу квіток сенполій

Назва типу квітки	Тип квіток	Зовнішній вигляд	Характеристика
Прості	S (Single)		1 ряд пелюсток
Махрові	d (Double або Semidouble)		2 і більше повноцінних рядів пелюсток, кількість пелюсток перевищує 10, вони закривають собою тичинки
Напівмахрові			Проміжний варіант має 5, але менше 10 пелюсток, найчастіше 7–8, добре видно тичинки

²⁹⁸ Классификация узамбарской фиалки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://fialka65.ucoz.ru/publ/katologi_fialok/kak_sistematizirovat_uzambrskie_fialki/4-1-0-4. – Назва з екрана.

Назва типу квітки	Тип квіток	Зовнішній вигляд	Характеристика
Гребінцева	d (Double або Semidouble)		Тип напівмахрових сенполій, при якому крім п'яти пелюсток є ще 1–3 додаткових недорозвинених
Гвоздики			Квітки схожі на махрові, більші за розміром, з великою кількістю пелюсток на квітконосі

Джерело: складено авторами за [299, 300, 301, 302].

Поверхня пелюток у сенполій складається з безлічі блискучих кульок, тому квітки блищать на сонці. Але у деяких сортів квітки покриті таким густим ніжним пушком і майже не видно блиску, квітки виглядають матовими. Такі квітки називають оксамитовими.

Розмір квітки – діаметр квітки, що вимірювали звичайною лінійкою. За розміром квітки сенполії поділяють на такі групи:

- дрібноквіткові – до 2 см;
- середньоквіткові – від 2 до 4 см;
- великоквіткові – від 4 до 6 см;
- особливо великоквіткові – більше 6 см, тобто квітки повинні бути більші за листя.

Форма квітки може бути такою:

²⁹⁹ Классификация сенполий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.supersadovnik.ru/text/klassifikaciya-senpolij-1003612>. – Назва з екрана.

³⁰⁰ Сенполии, классификация [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dimetris.com.ua/wiki/>. – Назва з екрана.

³⁰¹ Полная классификация видов и сортов Фиалок (Сенполий) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://flowersadvice.ru/komnatnye-rasteniya/dekorativnocvetushhie/fialka-vidy-sorta-photo.html>. – Назва з екрана.

³⁰² Классификация узамбарской фиалки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://fialka65.ucoz.ru/publ/katalogi_fialok/kak_sistematizirovat_uzambrskie_fialki/4-1-0-4. – Назва з екрана.

Таблиця 4.1.2 – Характеристика форм квіток сенполій

Назва форми	Зовнішній вигляд	Характеристика форми	Сорти форми
Анютка (Pansy)		Найпростіша і ближча до природної форма квітки, в кожному ряду верхні дві пелюстки менші, ніж нижні три. Пелюстки мають закруглену або злегка загострену форму. В основі пелюстки з'єднані між собою	Melodie Kimi, Золушкин сон, Lyon's Pirate's Treasure
Зірка (Star)		П'ять пелюсток злегка загострені і мають рівний розмір. Зірка може бути напівподвійною (напівмахровою) і подвійною (махровою), водночас зовнішні пелюстки мають однакову форму і розмір, а внутрішні можуть варіювати. Зірка, що має 10 і більше пелюсток – подвійна	Кев's Heavenly Star, Богиня Красоти, Чёрный принц, Розмари, Зефир, Austin's Smile, Магия Любви
Дзвоник (Bell)		Квіти мають своєрідну форму, що нагадує дзвоник, і навіть злегка звисають вниз. Пелюстки примикають один до одного. Дзвіночки зустрічаються напівмахрові, що найчастіше притаманне мініатюрним і напівмініатюрним сортам	Rob's Dandy Lion, Шансон, Морської волк, Сияющий колокольчик, ЕК-Адмирал
Оса (Wasp)		Має незвичайну форму. Дві верхні пелюстки невеликі і вузькі, порівняно з трьома нижніми. Верхні пелюстки прагнуть заломитися, чим і нагадують осу	Lunar Lily White, Sprootnik, ПЛІ-Земфира,

Джерело: складено авторами за [303, 304, 305, 306].

³⁰³ Классификация сенполией [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.supersadovnik.ru/text/klassifikaciya-senpolij-1003612>. – Назва з екрана.

³⁰⁴ Сенполии, классификация [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dimetris.com.ua/wiki/>. – Назва з екрана.

³⁰⁵ Полная классификация видов и сортов Фиалок (Сенполией) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://flowersadvice.ru/komnatnye-rasteniya/dekorativnocvetushhie/fialka-vidy-sorta-photo.html>. – Назва з екрана.

³⁰⁶ Классификация узамбарской фиалки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://fialka65.ucoz.ru/publ/katologi_fialok/kak_sistematizirovat_uzambrskie_fialki/4-1-0-4. – Назва з екрана.

Основний колір має велике значення для проведення ідентифікації квітучих квітів, а особливо сенполій. Для всієї колірної гами гібридних сортів у всьому світі використовується така термінологія позначення забарвлень пелюсток фіалок:

- B (Blue) – блакитна, синя;
- C (Multicolor) – різнобарвна;
- P (Pink або Rose) – яскраво-рожева, темно-рожева;
- O (Orhid, Mauve, levender) – орхідейна, рожево-бузкова, лавандова, тобто блідо-фіолетова;
- R (Red, Mahagon, Plum, Burgundy) – червона, буряково-каштанова, сливова, вишнева;
- V (Violet або Purple) – фіолетова або пурпурова;
- W (White, Creamy, Blash) – біла, кремова, злегка рожева;
- X (Bicolor) – двоколірна;
- Y (Yellow) – жовта, точніше, біла з жовтим відтінком [307].

За цією ознакою сенполії класифікують на одно-, дво- та багатотонове забарвлення. Використовують лише поширені назви кольорів у поєднанні із словами блідий, світлий, темний, яскравий. Іноді основний тон квітки покритий зверху шаром іншого кольору – напиленням, тому квітка при зміні кута освітлення змінює свій колір.

До основних видів розташування іншого кольору відносять вічко, кільце, напилення, розходження (плями), тіні, сіточка, фантазійні плями, фантазійні штрихи, фантазійне мазання, верхні пелюстки, промені, фантазійні промені, пальчики, фантазійні пальчики, внутрішня облямівка, внутрішня облямівка забризкуванням, внутрішня фантазій-на облямівка, облямівка набризкуванням, фантазійна облямівка, краї пелюсток.

Краї пелюстки квітки сенполії можуть бути хвилястими (рис. 4.1.1а), виїмчастими (рис. 4.1.1б) та торочкуватими (рис. 4.1.1в).

³⁰⁷ Сенполия – классификация типов и форм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fialka.tomsk.ru/14-materials/214-classifier>. – Назва з екрана.

Рисунок 4.1.1 – Зовнішній вигляд краю пелюстки сенполії

Особливими ознаками ототожнення сенполій є тип листя, їх форма та забарвлення. Тип листя узамбарської фіалки дуже різноманітний. Перш за все, це найбільш розповсюджений класичний або стандартний тип «boy», що відрізняється рівними краями і гладкою поверхнею (рис. 4.1.2а). Тип листя «girl» виглядає як дуже фестончасте листя, що має округлу або серцеподібну форму з потовщеною білою або жовтуватою плямою центральної жилки в основі листової пластини (рис. 4.1.2б). У стандартних сортів вона зустрічається досить рідко; переважно цей тип характерний для мініатюр і напівмініатюр [308].

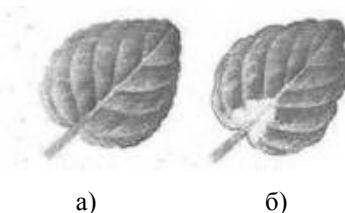

Рисунок 4.1.2 – Зовнішній вигляд типів листя

Сенполії можуть мати такі *типи листової пластини*, причому кожен має свій номер:

1. Довгі або павукоподібні (Longifolia або Spider) вузькі загострені ремінеподібні листя, як з гладкими, так і хвилястими краями, зустрічаються не дуже часто, а сорти з павукоподібними листям знайти сьогодні практично неможливо.

³⁰⁸ Поговорим о Листьях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.donnaflora.ru/?a=15>. – Назва з екрана.

2. Звичайні, плоскі, прості (Plain) часто називають стандартними, притаманні переважній частині груп.

3. Жилки листя поглиблені, так що створюється уявлення простьобаної поверхні листя (Quilted).

4. У вигляді совочка або ложечки, зворотно овальні, ніби складені по центральній жилці (Girl, SemiGirl), фестончаті листя зазвичай округлої або серцеподібної форми з білою або жовтуватою плямою біля основи листової пластини, яка може мати клиноподібну форму.

5. Гофровані, торочкуваті, хвилясті, виймчасті або гребінчасті (Ruffled, Fringed, Wavy, Fluted або Scaloped) мають нерівні або рвані краї.

6. Крупне м'ясисте листя ясно-зеленого забарвлення, густо вкрите волосками.

7. Різноколірні, пістряві (Variegated).

8. Ложкоподібні, еліпсоїдальні, чашеподібні (Spooned, Ovate, Cupped up) з піднятими краями, які за формою нагадують ложку.

9. Загострені, із загостреним клиноподібним закінченням (Pointed).

Крону сенполій, що складається із листя з однієї великої частини і двох менших доль, відносять до групи *турнюрної або ярусної*. Лист у місці кріплення листової пластини до черешка має крилоподібні виступи, що загинаються до вивороту листя. Така група листя теж рідко зустрічається. Воно притаманне сортам сенполій з формою квітки «оса».

Текстура. Якщо тканина листової пластини між жилками дуже випирає, прожилки листя при цьому знаходяться в западинах, лист зморшкуватий, дуже нагадує стьобану ковдру, то його називають стьобаним (quilted). У деяких сортів на листі бувають значно виражені горбки в основі ворсинок, тому поверхня листя схожа на гусячу шкіру – це *пухирчаті* листя.

Поверхня. Спочатку визначається глясовий лист або матовий лист, потім опушеність. Переважно листя у сенполій слабо опушені. Тому листя можуть бути глясові та сильно опушені.

Тип жилкування. Зазвичай у сенполій прожилки розташовані у вигляді «ялиночки». Якщо ж вони йдуть майже паралельно один одному уздовж листа, то перед вами лист з «кавуновими прожилками» (клекемас).

Основний колір листя у сенполій може бути: яскраво-зелений; середньо-зелений; темно-зелений іноді майже чорний або темно-коричневий.

Колір і тип зворотного боку буває від майже білого і сріблясто-зеленого, світло-зеленого, рожевого до темно-пурпурового, лілового з пурпуровими або фіолетовими плямами на зеленому тлі тощо.

Завжди яскраво і незабутньо виглядають сенполії, що мають строкате листя. Їх колірна палітра надзвичайно широка за колірними відтінками. Строкатість завжди унікальна і неповторна. *За типом строкатості* сенполії поділяють на:

- спонтанна строкатість – найбільш нестійкий вид, може проявитися на одному або декількох листках рослини; для збереження строкатості необхідно, щоб клітини-мутанти перебували в точці зрізу, де будуть утворюватися дітки, інакше виростають звичайні зелені дітки. Може проявлятися від нестачі поживних речовин для нормального розвитку фіалки;

- облямуюча строкатість зустрічається найчастіше, коли безхлорофільні ділянки більшою мірою зосереджені по краю листа і в меншій мірі в його центральній частині; листя по краях мають чітку білу, рожеву або бежеву окантовку, а також деяку кількість крапель цих кольорів по самій листовій пластині;

- крона строката з'являється тоді, коли на рослині молоде листя майже позбавлене хлорофілу, але з віком воно зеленіє;

- мозаїчна строкатість зустрічається рідше, безхлорофільні ділянки розкидані по всій листовій пластині і, у поєднанні із зеленими областями, створюють мозаїчний малюнок;

- химерна строкатість є екзотичною формою; на відміну від попередніх типів, які легко передаються при розмноженні живцем, химерна строкатість навіть при розмноженні пасинком не завжди передається.

Кольори строкатості: білий; кремовий; жовтий; рожевий [309, 310, 311].

Таким чином, нами були визначені та проаналізовані ознаки сенполій, за якими можна розпізнати досліджувані об'єкти ідентифікації. Для виявлення та аналізу ознак у системі ідентифікації сенполій були використані методи:

- аналітичні – визначення відповідності товару вимогам нормативної, технічної та товарно-супровідної документації за визначеними показниками;

- органолептичні – на основі аналізу сприйняття органів чуття людини;

- вимірювальні – сукупність засобів та принципів вимірювання для створення вимірювальної інформації [312].

Аналітичний метод ідентифікації був реалізований описовим способом, що використовується, як правило, у тих випадках, коли необхідно ідентифікувати конкретний об'єкт шляхом опису його характеристик (властивостей, параметрів, показників). Він передбачає використання всіх основних характеристик об'єкта і за їх допомогою диференціює його від усіх інших однорідних об'єктів. Всебічний опис об'єктів представлений, як правило, у нормативних і технічних документах, що містять основні показники, властивості, характеристики, розміри, умови використання, галузь застосування тощо.

Для проведення ідентифікації сортів сенполій були використані такі документи:

- ДСТУ 8130:2015 Рослини квітучі горщечкові. Технічні умови [313];

³⁰⁹ Классификация листьев сенполий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fialki.ru/node/12552>. – Назва з екрана.

³¹⁰ Строкатість. Типи строкатості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fialkalviv.ukrbn.net/viewtopic.php?f=11&t=551>. – Назва з екрана.

³¹¹ Сенполия – классификация типов и форм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fialka.tomsk.ru/14-materials/214-classifier>. – Назва з екрана.

³¹² Дубініна А. А. Методи визначення фальсифікації товарів : підручник / А. А. Дубініна, І. Ф. Овчиннікова, С. О. Дубініна. – Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2010. – 272 с.

³¹³ ДСТУ 8130:2015 Рослини квітучі горщечкові. Технічні умови [Чинний від 2010-02-18]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2018. – 15 с. (Інформація та документація).

– реєстр видів і сортів сенполій AVML (African Violet Master List);

– відомості AVSA (African Violet Society of America) – Американське суспільство любителів сенполій та інші джерела тощо.

З метою виявлення переліку ознак для ідентифікації сенполії сорту Pink Giant серед інших охарактеризуємо та проведемо дослідження перерахованих ознак згідно з проведеними вище аналітичними дослідженнями.

Для побудови алгоритму ідентифікації нами були визначені та проаналізовані ознаки сенполій, за якими можна розпізнати об'єкти ідентифікації, що досліджувалися. Їх можна згрупувати таким чином:

– зовнішній вигляд – форма і габарити рослини;

– ознаки квітки – довжина квітконосу, тип, розмір та форма квітки, поверхня пелюсток, основний колір квітки та розташування іншого кольору;

– ознаки листової пластини – розмір, тип, текстура, поверхня, основний колір, колір і тип зворотного боку, тип жилкування.

За формою і габаритами рослини являли собою низькорослі, трав'янисті квіти з короткими стеблами та опушеними листами. Форма рослин представлена однією кроною, листя утворювало розетку. Розмір крони і діаметр квітки вимірювався за допомогою металевої лінійки для визначення габаритної групи, також визначалася і характеристика квітконосу:

- висота крони, см – 35;
- діаметр квітки, мм – 46;
- кут нахилу квітконосів – 63°.

Таким чином, за цими ознаками досліджувані зразки було віднесено до габаритної групи S – звичайна або стандартна розетка (Standard), за розміром квітки – великоквіткові, а за кутом нахилу квітконосу – міцні (висхідні).

Наступним кроком у процесі ідентифікації сорту сенполій було дослідження таких ознак:

- тип квітки – мають один ряд пелюсток – прості S (Single);
- характеристика за формою – проста, природна форма квіт-ки (у кожному ряду верхні дві пелюстки менші, ніж нижні три); пелюстки мають закруглену форму – Анютка;
- основний колір – однотонне забарвлення Р (Pink або Rose) – рожевий;
- край пелюсток – рівні;
- тип листової пластини – звичайні, плоскі, прості (Plain)
- основний колір листя – середньо-зелений;
- колір зворотної сторони – рожевий;
- форма листової пластини – кругла;
- форма краю листа – хвиляста;
- поверхня – слабо опушена;
- тип жилкування – ялінка.

Як відомо, [314] ознаки об'єктів, що використовуються для їх ототожнення, розпізнавання поділяють на групи:

- детерміновані – виражаються, характеризуються конкрет-ними числовими значеннями;
- ймовірнісні – випадкові значення яких поділені за всіма класами об'єктів, водночас висновок про належність об'єкту до того чи іншого класу може прийматися тільки на основі конкретних значень ознак даного об'єкту, які визначають під час досліджень;
- логічні – розглядають як елементарні висловлювання, які приймають два значення істинності з повною визначеністю;
- структурні (лінгвістичні, синтаксичні) – непохідні елемен-ти (символи) структури об'єкта.

Досліджені ознаки для зручності проведення процесу іденти-фікації зведемо у табл. 4.1.3.

³¹⁴ Полікарпов І. С. Ідентифікація товарів : підручник / І. С. Полікарпов, А. П. Закусілов. – Київ : Центр навч. л-ри, 2005. – 344 с.

Таблиця 4.1.3 – Класифікація ознак ідентифікації сорту сенполії [розроблено авторами]

Детерміновані	Ймовірнісні	Логічні	Структурні
Висота крони	Габаритна група	Краї пелюсток	Основний колір квітки Р (Pink або Rose)
Діаметр квітки	Форма квітки	Тип листової пластини	Основний колір листової пластинки
Кут нахилу квітконосів	Тип квітки (пелюсток)	Форма листової пластинки	Основний колір зворотної сторони листової пластинки
		Форма краю листової пластинки	
		Вигляд поверхні	
		Тип жилкування	

Перераховані ознаки ідентифікації сенполій є основою для складання алгоритму ідентифікації. Якщо об'єкт виявляється сенполією, то з'ясовується, чи має він ряд ознак, які визначають належність даному сорту. Після виконання всіх дій алгоритму отримуємо висновок про те, чи є досліджувані об'єкти фальсифікованими, а також до якого сорту він належить за рядом ознак.

РОЗДІЛ 5 ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СФЕРИ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

5.1. Виклики та можливості сучасного ринку праці в умовах автоматизації виробництва і цифровізації економіки: футурологічний аспект

*О. В. Манжура, д. е. н., доцент (ПУЕТ, м. Полтава);
К. М. Краус, к. е. н., доцентка (Київський університет
імені Бориса Грінченка, м. Київ);
Н. М. Краус, д. е. н., доцентка (Київський університет
імені Бориса Грінченка, м. Київ)*

Сучасний ринок праці характеризується фундаментальними змінами. Виконання значної кількості професійних завдань нині стає автоматизованим, а робочі місця людей все частіше займають роботи. Змінюються й очікування компаній від співробітників, що ставлять перед HR-службами нові виклики і створюють перешкоди у пошуках талантів, підштовхують до несподіваних рішень та змушують працювати в умовах безпрецедентних ризиків, дестабілізації і соціальних потрясінь.

Темп цих динамічних змін наростає, як і жорсткість конкуренції у боротьбі за вакантні таланти. Відтак, сьогодні перед компаніями постає складне завдання підготовки до майбутнього, про яке ні в кого немає чіткого уявлення. Часу для того, щоб відсторонено спостерігати за поточною трансформацією ринку праці і чекати відповідей, немає. Тому, щоб бути готовим до викликів майбутнього, його слід осмислити.

Жодне із досліджень майбутнього ринку праці не дає гарантій, адже сьогодні сюрпризи і несподіванки трапляються набагато частіше, ніж ми того бажано. Розмірковуючи про майбутнє трудової діяльності, слід в першу чергу дати відповідь на питання щодо місця технологій, автоматизації та штучного інтелекту, а також усвідомити роль людини в роботизованому світі.

Одним із визначальних чинників майбутнього ринку праці у світі та Україні, зокрема, є звісно ж науково-технічний прогрес, розвиток технологій та автоматизація. Їх вплив на трудові ресурси передбачуваний, і саме тому варто не лише розумітися на інноваційних технологіях, але й усвідомити всі можливості їх використання. З плином часу технології суттєво удосконалюються, породжуючи все нові й нові промислові революції (рис. 5.1.1).

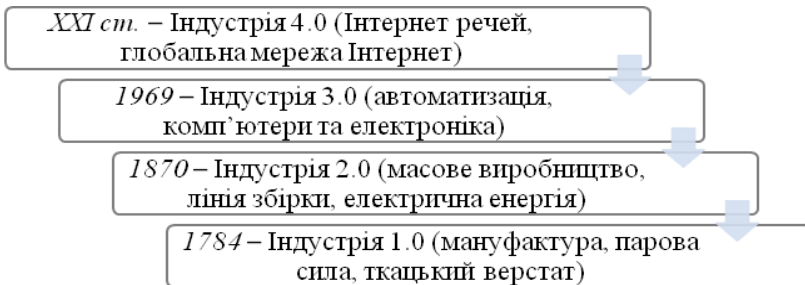

Рисунок 5.1.1 – Хронологія промислових революцій у світі

Джерело: узагальнено авторами.

Експерти Всесвітнього економічного форуму (WEF) вважають, що вже за 5 років кількість роботи, яку буде виконувати штучний інтелект і роботи, значно зросте. Сьогодні цей показник знаходиться на рівні 29 %, а за кілька років досягне понад 50 %. Наразі експерти WEF ще не дають прогнозів щодо виду підготовки фахівців для нових вакансій, затребуваних сучасним ринком праці. Така підготовка залежить від підходу, що базується на аналізі даних і розумінні тенденцій, які визначають майбутнє ринку праці та залученості інвестицій у постійне навчання працівників, що мають адаптуватися до нових умов праці [315].

³¹⁵ Кириленко О. До 2025 року штучний інтелект та роботи виконуватимуть понад 50 % завдань. Hromadske, 17 вересня 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/do-2025-roku-kilkist-roboty-iaku-vykonuie-tekhnika-zroste-z-29-do-50-doslidzhennia>. – Назва з екрана.

Європейський центр розвитку професійної освіти Cedefop у своєму звіті «Прогноз навичок: тенденції та виклики до 2030 року» визначив ключові тенденції розвитку робочої сили в Європі, наслідки для певних професій, невідповідність кваліфікацій і навичок потребам ринку праці та зміни у змісті робочих функціональних обов'язків на період до 2030 року [316].

Сучасний ринок праці характеризується динамічністю та конкурентністю, а тому головним фактором є інвестування у навички і компетенції громадян. Які ж вимоги нині ставляться до навичок на конкретні вакансії?

Більшість експертів, що досліджують ринок праці стверджують, що визначальним чинником тут є освіта і навчання впродовж усього життя, які стали свідомим вибором для людей. Водночас освіта має адаптуватися та передбачати зміни, які впливають на економіку і суспільство а, отже, й на ринок праці.

Звісно ж здійснені інвестиції в освіту та навчання приносять свої результати й окупаються через роки. Згідно з прогнозами Cedefop, чисельність населення працездатного віку в цілому зростатиме, але в різних країнах по-різному. Передбачається, що у 2020–2025 роках загальна зайнятість щорічно зростатиме на 0,5 %, а потім цей ріст уповільниться в результаті довгострокових демографічних тенденцій. Так, у Болгарії, Німеччині, Естонії, Хорватії, Латвії та Литві кількість зайнятих зменшиться у зв'язку зі старінням населення та міграцією.

Cedefop також прогнозує скорочення службових обов'язків, пов'язаних із фізичною працею та зростанням інтелектуальних завдань. Результатом цього стане ріст кількості робочих місць у сфері управління (професії, що потребують розумової праці), харчовій та готельній промисловості, роздрібній торгівлі.

Передбачається, що для виконання службових обов'язків у майбутньому будуть затребувані такі компетенції як ділова

³¹⁶ Офіційний сайт «Профспілки працівників освіти і науки України». Прогноз ринку праці до 2030 року: зростання зайнятості в освітній сфері буде обмеженим. Новини, 9 квітня 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/7018-prognoz-rinku-prac-do-2030-roku-zrostannya-zaynyatost-v-osvtny-sfer-bude-obmezhenim.html>. – Назва з екрана.

грамотність, математичні навички (бухгалтерський облік, аналітика), творчість, здатність вирішувати проблеми, збір та оцінка інформації, знання ІКТ й навички програмування. Соціальні навички, такі як догляд, продаж, навчання, управління, автономія і робота в команді, також залишаються важливими для багатьох завдань, що стосуються роботи з людьми [317].

Світові глобальні тенденції сьогодення є надзвичайно потужною силою, що змінює суспільство, разом із робочим середовищем. Зміни в розстановці трудових сил в економіці ведуть до перерозподілу влади, матеріальних багатств, конкурентних переваг і можливостей у всьому світі; проривні інновації, зухвалі ідеї, нові бізнес-моделі та дефіцит ресурсів впливають на всі сфери життя. Сучасному бізнесу потрібна чітка осмислена мета і свобода дій при залученні й утриманні персоналу, клієнтів та партнерів на десятиліття вперед [318].

Головними тенденціями, що визначають сучасний та майбутній (на найближчі 5–10 років) ринок праці вже стали повсюдна автоматизація, суттєвий розрив у вміннях фахівця та потребах ринку, а також самостійність у здійсненні трудової діяльності.

Автоматизація вже перетворює економіку та робочу силу, але з часом її ефект буде ще більше прискорюватися, технології ставатимуть більш розвиненими і прийнятними. Передбачається, що до 2022 року зміна розподілу праці між людьми та машинами (роботами) витіснить 75 млн робочих місць у світі. Водночас може з'явитися понад 133 млн нових вакансій, більш пристосованих до нового розподілу праці між людьми, машинами та алгоритмами. Автоматизація вже сьогодні переписує правила конкурентної переваги, коли йдеться про пошук нових навичок.

³¹⁷ Офіційний сайт «Профспілки працівників освіти і науки України». Прогноз ринку праці до 2030 року: зростання зайнятості в освітній сфері буде обмеженим. Новини, 9 квітня 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/7018-prognoz-rinku-prac-do-2030-roku-zrostannya-zaynyatost-v-osvtny-sferi-bude-obmezenim.html>. – Назва з екрана.

³¹⁸ Майбутнє ринку праці. Протиборство тенденцій, які будуть формувати робоче середовище в 2030 році. PricewaterhouseCoopers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future-ukr.pdf>. – Назва з екрана.

Що ж стосується розриву у вміннях фахівців і потребах сучасного ринку праці, то ці прогалини в навичках будуть ще більше посилюватися, оскільки діяльність з низьким та середнім рівнем кваліфікації стане «комодизованою» та автоматизованою, дефіцит таланту високої майстерності триватиме. Конкурентна перевага ж на ринку праці буде залежати від здатності передбачати прогалини в навичках. Найвищими на сьогодні навичками розвитку фахівця є: глибоке (всебічне) навчання, ефективне використання мобільних додатків та кібернетика.

Варто пам'ятати, що майже 65 % робочих місць, де буде задіяне покоління «Альфа» в майбутньому, нині ще не існує. Серед них:

1. У комерційній дронній індустрії – фахівці зі стандартів безпілотників, конструктори та інженери по безпілотниках, екологічні мінімізатори.

2. У сфері 3D друку – аудиторі автоматизації, інженери-дизайнери, 3D-вимірники.

3. У сфері криптовалюти та альтернативних фінансах – криптовалютні банкіри, фахівці з прийняття валюти, теоретики криптовалюти.

4. У сільському господарстві – молекулярні гастрономи, інженери біофабрикатів.

Для України сфера сільського господарства є особливо важливою. У майбутньому тут з'явиться ряд нових завдань, виконання яких буде покладено на фахівців нових професій: агроном-економіст, ГМО-агроном, агроінформатик, агрокібернетик і сіті-фермер. Передбачається, що до переліку нових завдань в агросекторі майбутнього ввійдуть:

– автоматизація й інформатизація сільськогосподарських ферм;

– експлуатація роботизованої сільськогосподарської техніки;

– проектування і управління автоматизованими процесами агрокомплексу;

– розвиток конкурентоспроможного насінництва та селекційно-плеємної роботи;

– використання альтернативних джерел енергії в процесах сільськогосподарського виробництва;

- вибудовування системи відносин кадрів, бізнесу і влади в сільському господарстві;
- проведення досліджень і розробок у галузі біотехнологій, інформатики та робототехніки;
- екологічний моніторинг [319].

Успішне виконання цих завдань залежить від фахівців найбільш запитуваних професій на ринку праці в результаті його системної й комплексної модернізації (табл. 5.1.1)

Таблиця 5.1.1 – Запитувані професії національного аграрного сектору та їх нове змістове наповнення

Керівник відділу/директор підрозділу/до 30 000 грн <i>Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 6 %</i> <i>Необхідний досвід роботи – 5 років</i>   Вища освіта (залежно від сфери і напрямку діяльності може бути технічною, агрономічною, економічною, юридичною) і наявність досвіду роботи – вимоги до кандидатів. Вміння спланувати, організувати та проконтролювати роботу дорученого підрозділу, ініціативність, відкритість, харизматичність, вміння керувати персоналом і знаходити спільну мову зі співробітниками, вміння аналізувати та прогнозувати, щоб бути на крок попереду конкурентів, вважаються найціннішими якостями. Вимоги до кандидатів – вміння нестандартно мислити, знаходити вихід у найскладніших ситуаціях. Керівникам надається службове авто та засоби зв'язку. Кандидатам з інших регіонів, які згодні на переїзд, роботодавці готові компенсувати вартість оренди житла
Менеджер із закупівель сільгоспкультур/ зернотрейдер/9000-20000 грн <i>Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 2,3 %</i> <i>Необхідний досвід роботи – 0–2 роки</i>   На цю позицію роботодавці беруть переважно дівчат з досвідом роботи і без шкідливих звичок. До кандидатів висувають вимоги: дипломатичність, відповідальність, цілеспрямованість, здатність переконувати,

³¹⁹ Офіційний сайт «SuperAgroDom.com». Названо професії сфери агрономії, які будуть популярні у майбутньому. Новини. Технології, 3 жовтня 2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://superagronom.com/news/8463-nazvano-profesiyi-sferi-agronomiyi-yaki-budut-populyarni-u-maybutnomu>. – Назва з екрана.

гнучкість. Перевагою є аналітичні здібності, вміння прогнозувати й аналізувати ринок. Менеджеру із закупівель потрібно вести електронну клієнтську базу, підтримувати зв'язок з контрагентами, консультувати їх щодо асортименту та якості товару, оперативно вирішувати нагальні складні питання. Окрім фіксованої заробітної платні, роботодавці приваблюють кандидатів можливістю отримання суттєвого відсотку (10–20 %) з кожного підписаного договору

Лаборант (аналіз зерна)/7 000–10 000 грн

Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 1,5 %

Необхідний досвід роботи – 1–2 роки

Лаборантів, здатних аналізувати зерно, шукають не лише у лабораторії на елеватори, а й на зернові термінали та борошномельні підприємства. До кандидатів висувають такі вимоги: відповідальність, уважність, середня технічна або вища аграрна освіта, наявність хоча б мінімального досвіду роботи в зерновій лабораторії. На перший погляд ця робота зводиться до контролювання відбору проб і фізико-механічних дослідів зерна. Від отриманих результатів залежать умови доопрацювання, зберігання і транспортування врожаю.

Ветеринар/12 000–20 000 грн

Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 10 %

Необхідний досвід роботи – 1–2 роки

Впевненості, що тварини кращі за людей, кандидатів не- достатньо. Наявність вищої або середньої спеціальної освіти для ветеринара обов'язкова, як і бажання працювати з тваринами. Роботодавці цінують такі особисті якості кандидатів, як уважність, відповідальність та здатність приймати рішення, адже співробітнику доведеться моніторити і діагностувати стан здоров'я тварин/птахів, лікувати їх і контролювати виконання санітарних правил утримання. Від претендентів на посаду роботодавці вимагають знання програм годівлі тварин та птахів, бо швидше за все, саме ветеринару доведеться корегувати і збалансовувати їх раціон, а харчування значно впливає на результат у тваринницькій галузі/птахівництві.

Оператор на виробництво/5 000–15 000 грн

Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 0,8 %

Необхідний досвід роботи – без досвіду

Зобов'язання оператора на виробництві – стежити за виробничими процесами (виходом, якістю і фасуванням продукції). Зазвичай таких

фахівців шукають борошномельні підприємства, виробники олії чи молока. На олійноекстраційних заводах їм доводиться контролювати повноту зливу цистерн, готувати трубопроводи й обладнання до ремонтних робіт, проводити чищення резервуарів. А на молокозаводі – контролювати процес розливу молочної продукції: вагу, якість фасування, перевіряти маркування. Наявність технічної освіти у кандидатів в оператори вітається. Роботодавці надають перевагу працьовитим, відповідальним і уважним працівникам

Збирач грибів/5 000–15 000 грн

*Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 0,7 %
Необхідний досвід роботи – без досвіду*

Роботодавці пропонують постійну роботу на спеціальних фермах у закритих приміщеннях кандидатам без досвіду. На цю посаду частіше запрошують жінок віком 25–55 років. Претендентки мають бути відповідальними, акуратними, без шкідливих звичок. Окрім збору грибів, мають займатися їх фасуванням, а іноді навіть вирощуванням. Зарплата тут невисока, але й робота неважка. Особливо сумлінним збирачам роботодавці обіцяють підвищення заробітної платні та можливості кар'єрного росту до бригадира і керуючого фермою.

Еколог/6 000 грн

*Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 2 %
Необхідний досвід роботи – 2–5 років*

Обов'язкова освіта у галузі екології й охорони довкілля, знання природоохоронного законодавства, діючих екологічних норм та стандартів. Цінним є вміння інтерпретувати законодавчі норми і захищати інтереси підприємства-роботодавця. Еколог має розробляти та контролювати дотримання правил екологічної безпеки на підприємстві, складати відповідні звіти, взаємодіяти із природоохоронними структурами під час перевірок із організаціями, що видають дозвільні документи й погоджують проектну документацію. Еколог повинен планувати витрати у сфері поводження з відходами, інспектувати місію їх зберігання на підприємстві, видавати рекомендації щодо поводження з відходами, контролювати їх своєчасну утилізацію

**Інженер із сервісно-гарантійного обслуговування
сільгосптехніки/9 000–25 000 грн**

*Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 5 %
Необхідний досвід роботи – 1–5 років*

Від кандидатів на посаду сервісного інженера вимагається знання сільгосптехніки, вміння проводити її діагностику та ремонт, що має свідчити про наявність досвіду роботи. До обов'язків фахівців входить сервісний супровід техніки та обладнання, які реалізує роботодавець, та навчання клієнтів користуватися приданими агрегатами. Умовою успішного працевлаштування є наявність водійського посвідчення та вища або хоча б середня спеціальна технічна освіта. Деякі компанії ладні брати на цю посаду навіть студентів і випускників. Кандидати мають прагнути розвиватися, бути активними, креативними. Це сприятиме розробці та впровадженню заходів з поліпшення експлуатації, якості ремонту й підвищенню рівня технічної готовності машин та устаткування.

Менеджер з продажу/торговий представник/10 000–30 000 грн

*Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 26 %
Необхідний досвід роботи – 1–2 роки*

Потреба у таких фахівцях висока. Компанії шукають менеджерів з продажу запчастин, сільгосптехніки, засобів захисту рослин, насіння, добрив. Від кандидатів вимагають наявності хоча б мінімального досвіду роботи в активних продажах, іншому обіцяють навчити. Особливу увагу роботодавці приділяють особливим якостям претендентів. Цінують цілеспрямованість, комунікабельність, вміння переконувати та працювати на результат, активність, а також відповідальність і стресостійкість. Наявність вищої освіти бажана, але не обов'язкова умова, на відміну від наявності водійських прав. Кандидатів заохочують можливістю добре заробляти та розвиватися

Оператор тваринницького комплексу/8 000–15 000 грн

*Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 1,6 %
Необхідний досвід роботи – без досвіду*

На цю посаду роботодавці шукають людей віком до 40 років. Для кандидатів бажана спеціальна зоотехнічна чи ветеринарна освіта. Вітається здатність до навчання і підвищення кваліфікації. В обов'язки

такого оператора входить догляд за тваринами: годування, прибирання. Якщо на роботу запрошує молочна ферма, то додається ще доїння, миття обладнання, перевірка поголів'я на мастит, виконання ветеринарно-санітарних робіт з догляду за вим'ям та профілактика маститу. Зазвичай ферми пропонують кандидатам безкоштовне навчання, пільгове харчування та мотиваційні програми

Тракторист/комбайнер/водій/механізатор/9 000–30 000 грн

Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 9 %

Необхідний досвід роботи – 1–2 роки

Роботодавці висувають до кандидатів ідентичні вимоги або шукають фахівця, що може усі ці функції поєднати. Умовою зарахування на посаду є наявність у претендента посвідчення тракториста, комбайнера та відповідних водійських прав. Досвід роботи з імпортною сільгосптехнікою, вміння проводити за необхідності її технологічні регулювання та налаштування відповідно до виконуваних робіт обов'язкові. У пошукачах агрофірми цінують порядність, працездатність, відсутність шкідливих звичок, неконфліктність, акуратність, уважність. Забезпечують фахівцям не лише своєчасну виплату заробітної платні, а й гарячі обіди, спецодяг та навіть житло

Зоотехнік/зооінженер/7 000–30 000 грн

Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 3 %

Необхідний досвід роботи – 0–5 років

Умовою отримання посади зоотехніка є вища зоотехнічна або ветеринарна освіта, знання специфіки розведення та відгодівлі тварин. Досвід роботи бажаний, проте компанії готові брати на роботу і студентів. Фахівців обіцяють забезпечувати житлом. До виробничих обов'язків зоотехніка входить здійснення селекціо-зоотехнічної роботи з покращення племінних та продуктивних якостей тварин: відбір тварин для запліднення, саме штучне запліднення, вирощування племінного молодняка, облік продуктивності, лабораторний контроль якості запліднювального матеріалу. У кандидатах роботодавці цінують професіоналізм, високу працездатність, системний підхід

Слюсар-ремонтник/6 000–8 000 грн

Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 1 %

Необхідний досвід роботи – 0–2 роки

Слюсарі потрібні не лише на сервісних підприємствах з ремонту сільгосптехніки, а й на елеваторах та комбикормових заводах. Наявність

досвіду роботи для кандидатів є конкурентною перевагою. Особливих вимог до претендентів, окрім спеціальної технічної освіти та знання специфіки роботи, роботодавці не висувають. Сервісні підприємства можуть відправляти співробітників у відрядження. За таких фахівців аграрії конкурують з автопромом та іншими галузями, де попит на них значно вищий, як і заробітна платня

Агроном/8 000–60 000 грн

*Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 12 %
Необхідний досвід роботи – 2–5 років*

На посаду беруть фахівців з вищою агрономічною освітою та досвідом роботи, особливо на керівні посади на зразок головного агронома. Відкриті вакансії є не лише в агрохолдингах, а й невеличких господарствах. Рівень заробітної платні залежить від посадових обов'язків, кваліфікації фахівців. Аграрії готові забезпечувати агрономів службовим авто (наявність водійських прав є обов'язковою умовою) і житлом. Агроном має бути впевненим користувачем ПК, здатним розвиватися і не боятися застосовувати новітні технології

Різноробочий/5 000–10 000 грн

*Частка від фактичного обсягу наявних на ринку вакансій – 2,5 %
Необхідний досвід роботи – без досвіду*

Кандидати мають бути працелюбними, порядними, відповідальними, дисциплінованими, без шкідливих звичок. Найманих працівників українські роботодавці забезпечують житлом у гуртожитках, спецодягом, іноді навіть годують обідом. Між тим, саме за цю категорію співробітників українським аграріям найважче змагатися із закордонними роботодавцями через високу зарплатню, обіцяну іноземцями. Там некваліфікованим працівникам платять до 60 000 грн на місяць, але годувати і забезпечувати житлом їх не поспішають

Джерело: складено авторами на основі джерел [320, 321, 322, 323, 324].

³²⁰ 2020: Виклики і можливості (2020), Ukrainian Institute for the Future, 6, Pamvy Beryndy lane, Kyiv.uifuture.org. 127 p.

³²¹ Business and Art Ambassadors of Ukraine (2018), Special Edition Kyiv International Economic Forum “Destinations”, № 8. Kyiv.

Підсумовуючи зазначене, можна стверджувати, що затребуваними навиками фахівців у сфері сільського господарства на ринку праці є:

– підвищення кваліфікації в техніці (зрозуміти технологічні рішення, які команда вже має; освоїти сучасну технологію, щоб стати ефективним раннім користувачем, коли тактика автоматизації скорочується);

– подвоєння м'яких навичок (змусити кандидатів відчувати себе комфортно, продаючи фірмову культуру та персоналізуючи свою роботу).

Ще однією сучасною тенденцією ринку праці є самостійна професійна діяльність, зростання якої очікується завдяки демографічним, технологічним та політичним змінам. Прогнозується, що вже за кілька років ринок отримає понад 90 млн незалежних працівників у ЄС-15, а це 26 % усієї робочої сили. Це в свою чергу зумовить появу на глобальному ринку робочої сили міленіалів, що будуть головними до 2025 року за рахунок своєї самостійності, гнучкості та призначення; збільшить кількість віддалених працівників; підвищить ефективність витрат.

Описані мегатенденції визначають те, як буде виглядати ринок праці в майбутньому, але не від них залежить, які риси він буде набувати в конкретний момент часу. Специфіку визначатиме те, як люди будуть реагувати на виклики і можливості, які несуть із собою глобальні тенденції.

Портрет та профіль фахівця майбутнього формується в результаті комплексного впливу ряду змінних протидіючих фак-

³²² Болдирева Л. М. Цифрові компетенції в сфері вищої освіти: задум, реалізація, результат / Л. М. Болдирева, Н. М. Краус, К. М. Краус // Держава та регіон. Серія: Економіка та підприємництво. – 2019. – №1 (106). – С. 4–9.

³²³ Манжура О. В. Професії майбутнього у віртуальній реальності інноваційно-цифрового простору / О. В. Манжура, Н. М. Краус, К. М. Краус // Бізнес Інформ. – 2019. – № 1. – С. 132–138.

³²⁴ Манжура О. В. Екосистема гіг-економіки та підприємницького університету: еволюційна синергетика «вірусу інновацій» та «цифрового стрибка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7642>. – Назва з екрана.

торів. Дія деяких з них неминуча, при цьому швидкість впливу залишається непередбачуваною.

З поступовою автоматизацією все більше функціональних обов'язків виконується за допомогою штучного інтелекту і складних алгоритмів. А тому вже нині третина світового населення турбується про збереження своїх робочих місць. Автоматизація звісно ж призведе до масових змін у класифікації та балансуванні робочих місць. Деякі ж професії і навіть цілі галузі зникнуть, але при цьому будуть з'являтися нові.

Автоматизація вплине не тільки на типи вакантних посад, але й на їх кількість і авторитет. Замінюючи співробітників, що виконують рутинні методичні операції, машини зможуть доповнити потенціал тих, хто зайнятий у сфері конфлікт-менеджменту, управління, на посадах, що вимагають проявів емоційного інтелекту, співчуття і творчих здібностей. Працівники ж, які виконують завдання, що не під силу роботам, стають особливо цінними, а отже, креативність, гарна уява, інноваційність та дизайнерські здібності будуть затребувані роботодавцями й надалі.

Наукове видання

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ
УКРАЇНИ: ТЕОРІЯ,
ПРАКТИКА, ІННОВАЦІЇ**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Редактор *Н. М. Захарова*
Комп'ютерне верстання *О. С. Корніліч*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 13,5.
Тираж 300 пр. Зам. № 145/1631.

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
к. 115, вул. Ковалюка, 3, м. Полтава, 36014; ☎(0532) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.